

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

**Національні меншини Півдня України
в умовах коренізації та українізації**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконав:

студент VI курсу групи 634

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Чайка Валентин Владиславович

Науковий керівник:

доктор історичних наук, професор

Котляр Юрій Вадимович

Миколаїв – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Світовий досвід людства доводить, що актуальною проблемою сучасності залишаються цивілізовані міжнаціональні відносини. Сьогодні мирне співіснування національних меншин з титульною нацією посідає одне із головних місць у внутрішній політиці провідних країн світу. Ця проблема є доволі актуальною і для України, значну частку населення якої складають представники національних меншин – росіяни, євреї, поляки, німці, молдовани, болгари, греки та інші етноси.

Пріоритетними завданнями внутрішньої політики незалежної України має бути гармонізація міжнаціональних відносин. Першочерговими завданнями етнополітики є забезпечення прав та свобод громадян, підвищення національної свідомості, творення національних цінностей і формування наріжних основ політичної нації. У зв'язку з цим особливого значення набуває науково-історичне обґрунтування, вироблення практичних рекомендацій задля здійснення сучасної виваженої національної політики. Реалізація такої етнополітики допомогла б збалансувати оптимальне співвідношення інтересів українців як титульної нації з одного боку, і етнічних меншин з іншого, сприяла б розвитку їхніх націокультурних складових, забезпечила б правову основу паритетної міжетнічної взаємодії різних національних спільнот, розробку законодавчо-нормативних актів, які б сприяли унормуванню життя в поліетнічній Україні.

Період 1920-х рр. дає яскравий приклад подій, пов'язаних з процесами духовного відродження та пробудження національної свідомості. Щоб подолати господарську розруху, завоювати на свій бік українське село, налагодити адміністративно-репресивний апарат, комуністична партія була змушена відступити від гасел інтернаціоналізму – світогляду, в якому класові інтереси пролетаріату ставилися над національними й вдатись до

лібералізаційних кроків: у сфері економіки – у формі нової економічної політики, у національно-культурній сфері – через коренізаційні заходи, які на території України, набули форм українізації.

Дослідження цієї проблематики дає можливість з'ясувати вплив політики українізації на національні меншини та обумовлені нею зміни в системі цінностей і культурно-мовних орієнтацій неукраїнської людності у 1920-х – на початку 1930-х рр. Врахування як позитивного, так і негативного досвіду національно-культурного будівництва в Україні дає можливість винести певні історичні уроки і виробити практичні рекомендації для подібних процесів сьогодення. Вивчення цього досвіду може бути корисним в умовах екстраполяції його до сучасної постнезалежної «українізації», «коренізації», відновлення історичної справедливості.

Об'єктом дослідження обрано національні меншини на Півдні УСРР в умовах суспільно-політичних і культурних змін, що здійснювались в 1920-х – 1930-х рр.

Предметом дослідження є вплив політики коренізації та українізації на життя національних меншин на Півдні України.

Мета дипломної роботи полягає в тому, щоб на основі джерел, теоретичних надбань та здобутків історіографії комплексно дослідити вплив політики коренізації, українізації на культурно-мовні, ціннісні й світоглядні орієнтири національних меншин Півдня України у 1920-х – на початку 1930-х років.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі ставляться такі **завдання:**

- здійснити аналіз сучасного стану наукового вивчення обраної проблеми, систематизувати джерельний матеріал та окреслити методологічні основи роботи;
- з'ясувати становище національних меншин Півдня України в 20-х – 30-х рр. ХХ ст.;

- простежити процес коренізації в національних районах і сільрадах Півдня УРСР;
- визначити трансформації політичних, культурних та мовних орієнтирів національних меншин під час впровадження політики українізації освіти;
- показати ставлення представників національних меншин до процесу українізації.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 20–30-ті рр. ХХ ст. Визначення нижньої межі обумовлене встановленням радянської влади в регіоні та початком політики коренізації (українізації). Верхня межа визначена 1938 р., коли відбулося остаточне згортання цієї політики на фоні масових репресій в період «Великого терору», ліквідації всіх надбань національно-культурного будівництва, змін в адміністративно-територіальному устрої, остаточному визначенні статусу росіян як домінуючої панівної нації тощо. Однак слід враховувати, що реальне згортання українізації спостерігалось вже з початку 1930-х рр.

Територіальні рамки дослідження охоплюють Південь України. Даний регіон відзначається перебуванням більшості районів Одеської, Миколаївської, Херсонської областей у складі однієї Херсонської губернії, згодом у межах Одеської губернії (до 1925 р.), а пізніше й Одеської області (з 1932 до 1937 рр.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на основі вивчення широкого масиву джерельного матеріалу, автор подав всебічну характеристику впливу політики українізації на національні меншини. Охарактеризовано становище національних меншин в 1920–1930-х рр. у південноукраїнському регіоні. Встановлено, що політика українізації дозволяла не лише розвиватися національній ідентичності євреїв, поляків, німців, болгар та інших національностей, а й сприяла запозиченню й інтеграції її кращих здобутків у культурний, освітній та мовний простір цих народів. Встановлено, що українська мова та культура поступово ставала для

етнічних меншин близькою та зрозумілою.

Зроблено припущення, що продовження українізаційного курсу ще декілька років дозволило б вирішити проблему національної консолідації населення в межах УСРР. З'ясовано, що політика КП(б)У щодо національних меншин у 1920–30-ті рр. мала не лише самодостатнє значення в руслі загальної політики коренізації, але упродовжувалася з метою гальмування українізаційних процесів у суспільстві.

Практичне значення полягає в тому, що фактичний матеріал, теоретичні положення, узагальнення та висновки, які містяться в роботі, можуть залучатися при подальшій розробці теми науковцями (для поглиблення досліджень у галузі історії України та історії національних меншин); державотворчій роботі (при розробці заходів державного управління й регулювання національних відносин в країні); та в навчально-методичній роботі (для підготовки узагальнюючих праць з історії України, історії української культури, історії міжнаціональних відносин, спеціальних курсів з історії України та національних відносин, політології, етнології; у викладацькій роботі: на лекціях, на семінарських заняттях і уроках з історичних дисциплін у вищих та середніх навчальних закладах; для ознайомлення широкої аудиторії з маловідомими сторінками історії України).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки, отримані в результаті дослідження доповідалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2019» та XI Миколаївській обласній краєзнавчій конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» (2019):

- Чайка В. Політика українізації в середовищі національних меншин (20-30-ті рр. ХХ ст.) // «Могилянські читання – 2019: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: ХХІІ Всеукраїнська науково-практична конференція: тези

доповідей наукової конференції «Українська історія в контексті регіональних досліджень». Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2019. С. 50-52.

- Чайка В. Українізація серед представників національних меншин Миколаївщини (1920–1930-ті рр.) // XI Миколаївська обласна краєзнавча конференція: Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження: збірник наукових матеріалів / ред. рада: М. Ф. Димитров, В. А. Михайлов, В. В. Чернявський, В. В. Животовська. Миколаїв: Іліон, 2019. С. 56-57.

Структура дипломної роботи. Мета, предмет і завдання дослідження зумовили структуру роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів основної частини (7 підрозділів), висновків і списку використаних джерел та літератури (126 найменувань). Обсяг роботи – 117 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, територіальні та хронологічні межі, розкрито наукову новизну і практичне значення дослідження.

У **першому розділі «Історіографія, джерельна база, методологія»** розкрито історіографію теми, її джерельну базу та методологію. Розділ включає в себе три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми»* визначено, що аналіз наукового доробку попередників дозволяє умовно виділити п'ять періодів в історіографічному процесі, що стосується дослідження даної проблеми. Перший період охоплює 1920-ті – початок 1930-х років і пов'язаний з реалізацією політики «коренізації» та її складової на території Української СРР – «українізації». Другий період, друга половина 1930-х – перша половина 1950-х років, пов'язаний із жорстоким ідеологічним контролем над усіма сферами радянського суспільства, який призвів не лише до згортання політики коренізації, а й до накладання табу на наукові дослідження із питань національних відносин. Третій період, друга половина 1950-х – кінець 1980-х років, характеризується зростанням кількості наукових праць, присвячених національним проблемам. Четвертий історіографічний період тривав з другої половини 1980-х – до 1991 р. Він пов'язаний з упровадженням в країні політики «горбачовського лібералізму». П'ятий період розпочався з 1991 р. й триває до теперішнього часу. Це час здобуття Україною незалежності та виходом наукових досліджень на якісно новий рівень. Значним кроком вперед стало детальне знайомство з діаспорною історіографією та її всебічне використання, що позитивно вплинуло на пізнання досліджуваного періоду.

У *підрозділі 1.2 «Джерельна база»* охарактеризовано використані в роботі джерела. Першу групу становить офіційно-нормативна документація.

Другу групу джерел репрезентують всеукраїнські та регіональні звіти й матеріали з українізації та культурно-національного будівництва в УСРР, що вийшли друком безпосередньо впродовж періоду коренізації. Третю групу складають матеріали громадських об'єднань і організацій, культурно-національних товариств та спілок. Четверту групу джерел складають матеріали статистики. П'ята група джерел – це періодична преса 1920–1930-х рр. Шосту групу джерел складають промови та виступи партійних, державних і громадських діячів. До сьомої групи відносяться джерела мемуарно-епістолярного характеру.

У підрозділі 1.3 *«Методологія та методи дослідження»* показано, що теоретико-методологічні засади дослідження ґрунтуються на принципах історизму та об'єктивності. Використані в дослідженні принципи наукового пізнання історичної реальності ґрунтуються на тому, що більшість сучасних історичних концепцій підтримують позицію про те, що численні факти і події історії вимагають не тільки їх копіювання, а й застосування певних критеріїв відбору та інтерпретації. Для реалізації наведених принципів при дослідженні теми був застосований комплекс загальнонаукових, міждисциплінарних, історичних та джерелознавчих методів. Основоположними методами дослідження стали діалектичний, логічний, проблемно-хронологічний, історико-порівняльний, історико-типологічний, статистичний, метод періодизації, історичного опису, аналогії.

Використання різних методів у їх поєднанні на відповідних етапах дослідницької роботи, базоване на принципах наукової критики, дозволило автору вирішити проблеми, які складають сутність дипломної роботи.

У другому розділі **«Коренізація та українізація в середовищі національних меншин»** розкриті питання щодо становища національних меншин Півдня України в 1920–1930-х рр. та показано процес коренізації в національних районах і сільрадах Півдня УСРР.

У підрозділі 2.1 «Становище національних меншин Півдня України в 1920–1930-х рр.» визначено, що національні ради і райони насправді були штучними утвореннями в тому розумінні, що вони не відповідали загальній концепції адміністративного структурування УСРР, в низці випадків створювалися, виходячи з політичних міркувань всупереч логіці господарського розвитку регіонів та інтересам економічної інтеграції республіки. Втім, ця внутрішня суперечливість визначала створення та існування не лише національних рад і районів, а й УСРР у складі СРСР загалом. Навряд чи можна говорити про некомпетентність радянських урядовців, які чотири рази перекроювали адміністративно-територіальну мапу УСРР протягом 1920-х – на початку 1930-х рр., щоб зрештою повернутися до тих основ, які були закладені ще в дореволюційному губерньському поділі. Зауважуючи, що останні не враховували при цьому особливості історичного та соціально-економічного розвитку територій, не треба забувати, що більшовики в такий спосіб цілковито досягли своєї тактичної політичної мети – докорінної соціально-економічної дезінтеграції об'єднавчих політичних рухів, унеможливлення визрівання й політичного оформлення як регіональних, так і етнічних (національних) інтересів та їхнього організаційного протиставлення більшовизму.

У підрозділі 2.2 «Коренізація в національних районах і сільрадах Півдня УСРР» показано, що ставлення більшовиків до національного питання залежало від конкретних історичних обставин. Коли їм необхідно було встановити і зміцнити свою владу, вони запровадили політику коренізації, яка мала дуже обмежений і пропагандистський характер. Її метою було не сприяння розвитку національних мов, як це декларувалось в офіційних документах, а перш за все пристосування до місцевих умов (тобто укорінення) і завоювання прихильності серед неросійського населення.

Українізація, навіть у її офіційному оформленні, відкривала нові перспективи у справі національного консенсусу між українцями і

національними меншинами, що проживали в республіці. Українська мова та культура ставали близькими та зрозумілими для представників інших національностей. Однак, політика українізації, як противага русифікації і разом з тим основа, на якій мали забезпечуватися культурні права національних меншин, так і не змогла перемогти сильні асимілятивні впливи російської мови та культури.

Каталізатором настороженого відношення партійно-державного апарату до українізації на Півдні України слід також вважати інонаціональну структуру населення окресленого краю, що склалася історично. Справа в тім, що місцеві меншини, так само як і південні українці, становили широке етнічне поле для заходів подальшої русифікації, оскільки під тиском ще імперської русифікації для цього був закладений відповідний ґрунт. До того ж, досягнення і освоєння українцями південних і східних рубежів свого етнічного ареалу історично відбулося значно пізніше, ніж це сталося, скажімо, на Київщині, Волині, Поділлі, Полтавщині чи Чернігівщині, території яких склали центральну вісь українського етногенезу. Це відповідно не давало підстав вести на місцевому ґрунті яку-небудь, солідно підкріплену, власну лінію на українізацію, оскільки в переважній більшості українці цих регіонів були селянами, до того ж, малоосвіченими і неписьменними принаймні на початок національної реформи.

У **третьому розділі «Наслідки українізації для національних меншин Півдня України»** висвітлено проблеми, пов'язані з українізацією освіти та визначено ставлення представників національних меншин до українізації.

У *підрозділі 3.1 «Українізація освіти і національні меншини»* визначено, що українізація 20-х – початку 30-х років ХХ ст. сприяла розширенню сфери функціонування української мови, підвищенню її соціального статусу та престижності серед національних меншин. Це створило реальні передумови для зміни парадигми культурних та освітньо-

мовних орієнтацій національних меншин з російських на українські. Але відсутність реального державного суверенітету УСРР, непослідовність і половинчастість національної політики уряду, обмеженість українізації лише культурно-мовними межами загальмували процес сприйняття національними меншинами українських цінностей, а контрукраїнізація й репресії другої половини 1930-х років засвідчили неможливість його завершення в умовах тоталітарного режиму в СРСР.

У підрозділі 3.2 «Ставлення представників національних меншин до українізації» вказано, що попри всю складність запровадження політики українізації в південноукраїнському регіоні, вона сприяла підвищенню соціального статусу та престижності української мови серед різних прошарків національних меншин й створила реальні передумови зміни вектору їхньої лояльності з російського на український. Найбільшою мірою ця політика сприяла розвитку україноцентричної ідентичності євреїв, поляків, німців, болгар тощо. Зрушення у самосвідомості неукраїнських етнічних спільнот створювали умови для їхнього входження до складу української політичної нації. Але поступове згортання процесів українізації на початку 1930-х рр. і кардинальна зміна вектору державної національної політики впродовж другої половини 1930-х рр., що супроводжувалася масовими репресіями проти всіх національностей і соціальних верств населення Української СРР, на певний час призупинили процес формування української політичної нації.

У **висновках** підбито підсумки проведеного дослідження, викладено його результати, основний зміст яких виноситься на захист.

Історіографію проблеми можна умовно поділити три групи: праці радянського періоду (від 1920 р. – до кінця 1990 р.) дослідження сучасного періоду (з 1991 р.– до наших днів); роботи діаспорних істориків. Радянські роботи мали переважно описово-інформаційний характер і публіцистичний підхід. Праці були надмірно заідеологізовані та заполітизовані. Для

досліджень цього періоду характерна: занадто звеличена роль комуністичної партії в здійсненні політики коренізації; показ лише позитивних моментів; перебільшення досягнень політики українізації. З набуттям Україною незалежності, вийшла ціла низка наукових робіт присвячених як політиці українізації, так і окремо національним меншинам. Характерною тенденцією сучасної вітчизняної історіографії є науковість, неупередженість, багатовекторність в дослідженнях політики українізації, так й національних меншин. Досягненням вітчизняної історіографії є пошук і створення нових концептуальних підходів та методологічних засад. Щодо, досліджень діаспорних істориків з теми, слід відзначити, що завдяки відсутності ідеологічного контролю, вони набагато раніше, ніж вітчизняні дослідники, правильно визначили характер і мету українізаційних процесів. Особливістю зарубіжної україністики було, те що вони досліджували історію і культуру українців, а не національних меншин УСРР. Головною хибою діаспорної історіографії є відсутність серйозної джерельної бази, що привело до малопродуктивності деяких висновків і узагальнень.

Історіографічний огляд літератури показав, що проблема політики українізації 20-х – 30-х рр. вже привертала увагу дослідників. Однак, низка її аспектів залишилася поза увагою, що вимагає підготовки узагальнюючої праці.

Джерельна база дипломної роботи доволі представницька і різноманітна. Її можна умовно поділити на такі групи: 1) офіційно-нормативна документація; 2) всеукраїнські та регіональні звіти й матеріали з українізації та культурно-національного будівництва в УСРР у 1920-30-х рр.; 3) документи і матеріали громадських об'єднань і організацій; 4) статистичні матеріали; 5) періодична преса; 6) твори представників державного та партійного керівництва; 7) джерела мемуарно-епістолярного характеру.

Наявна джерельна база є достатньою для аналізу проблеми, дозволяє повною мірою досягти мети дослідження, вирішити поставлені завдання.

Методологічну основу дисертаційного дослідження складають принципи історизму та об'єктивності, реалізовані із застосуванням низки методів: загально-логічного (аналізу та синтезу), історико-генетичного, історико-порівняльного, історико-типологічного, статистико-аналітичного, проблемно-хронологічного. Поєднання зазначених методів дало можливість ґрунтовно систематизувати фактологічний матеріал та дослідити вплив політики українізації на національні меншини півдня УСРР у 20–30-х рр. ХХ ст.

Невід'ємною частиною впровадження національної політики було створення національних адміністративно-територіальних одиниць і національних сілрад. Це було прогресивним кроком радянського уряду і в перші роки свого існування сприяло дерусифікації національних меншин, національному відродженню народу, певному підвищенню його політичної активності і культури. Остаточно укріпившись при владі, у більшовиків відпала необхідність у тимчасових поступках, і як наслідок, почалось згорання українізаційних процесів.

Доведено, що сприйняття або зміна парадигми освітньо-мовних орієнтацій національних меншин, як свідчить історичний досвід, відбувається або добровільно (більш низька культура сприймає більш високу), або з прагматичних причин (відкриваються можливості для отримання освіти, можливості кар'єрного росту тощо). Так, причини українізації німців, чехів, частково росіян, були суто прагматичні, тому що у цих національних меншин культурно-освітній рівень був вищий, ніж у українців, і тенденція переходу на українські цінності була слабкішою. Поляки і євреї, не дивлячись на те, що їх культурний рівень був вищий, ніж у українців, в основному, вибирали українську мову. Останнє пояснюється тим, що польська мова схожа з українською, а отже впродовж досліджуваного періоду відбувалася подальша українізація поляків. Причинами вибору нерідної мови у євреїв були: бажання асимілюватися серед українців (як раніше серед росіян); нестача

підготовлених учительських кадрів; відсутність серед навчальних предметів старосврейської мови (іврит).

Молдавани, болгари мали нижчий, ніж українці, освітньо-культурний рівень, і тому сприйняття українізації і українських цінностей означало для них прилучення до більш розвинутої культури. Іншою причиною вибору нерідної мови було українське оточення.

Греки теж мали нижчий, ніж українці, освітньо-культурний рівень, але вони не сприйняли українізацію і «грекоцизацію». Більшість грецьких батьків віддавали своїх дітей в школи з російською мовою навчання. Серед причин такого ставлення були: сильний вплив російської культури, що привело до асиміляції грецького населення; незрозумілість літературної грецької мови; відсутність писемності; слабка підготовка вчителів, відсутність навчальної літератури.

Малочислені нацменшини (татари, вірмени, ассирійці та інші) не сприймали українізацію тому, що були, в основному, міськими жителями, де панувала російська культура.

Підкреслено, що українізація 20-х – 30-х рр. ХХ ст. створила реальні передумови для зміни парадигми культурних та освітньо-мовних орієнтацій національних меншин на Півдні УСРР з російської на українську, однак через низку об'єктивних і суб'єктивних причин ці процеси так і залишились в недовершеному вигляді.

Політика українізації створила реальні передумови зміни вектору лояльності багатьох етнічних груп Півдня УСРР з російського на український. Національна політика більшовиків дозволила розвиватися не російськомовній ідентичності євреїв, поляків, німців, болгар тощо. Зрушення у самосвідомості цього населення створювали умови для входження неукраїнських етнічних спільнот до складу української політичної нації.

Однак, українізація, як протипага русифікації і основа, на якій мали забезпечуватися культурні права національних меншин, не змогла перемогти

сильні асиміляційні впливи російської мови та культури. На деякий час національно-культурне відродження стримувало русифікаторські тенденції. Але відсутність реального державного суверенітету УСРР, непослідовність і половинчастість національної політики уряду, обмеженість українізації лише культурно-мовними межами загальмували процес творення української політичної нації.

Найуспішніше й найшвидше українізація в середовищі національних меншин просувалася у сфері освіти, особливо початкової, певною мірою було українізовано установи позашкільного виховання. Найбільших успіхів досягли в сільській місцевості, у школах першого концентру. Певною мірою українізовано вищу школу, особливо педагогічну освіту. Позитивне значення мали спроби вирішення мовно-термінологічної проблеми, а також прагнення забезпечити школи україномовною літературою, поряд із виданнями мовами національних меншин.

Політика українізації створила реальні передумови зміни вектору лояльності багатьох етнічних груп Півдня УСРР з російського на український. Національна політика більшовиків дозволила розвиватися не російськомовній ідентичності євреїв, поляків, німців, болгар тощо. Зрушення у самосвідомості цього населення створювали умови для входження неукраїнських етнічних спільнот до складу української політичної нації.

Однак, українізація, як протипага русифікації і основа, на якій мали забезпечуватися культурні права національних меншин, не змогла перемогти сильні асиміляційні впливи російської мови та культури. На деякий час національно-культурне відродження стримувало русифікаторські тенденції. Але відсутність реального державного суверенітету УСРР, непослідовність і половинчастість національної політики уряду, обмеженість українізації лише культурно-мовними межами загальмували процес творення української політичної нації.

Доведено, що із середини 1930-х рр. сталінське керівництво

усвідомило, що навіть пролетарська за змістом, але національна за формою культура нацменшин лише посилює національну ідентифікацію, стає чинником зростання національної свідомості та завдає шкоди побудові соціалізму. Тому лінія радянської влади на «коренізацію» як торжество ленінсько-сталінської національної політики партії за умови її згортання починає вишукувати негативні моменти цього процесу, застосовує «утиск» та «ігнорування» інтересів нацменшин. На думку спеціальних комісій ЦК КП(б)У особливі національні заклади освіти уявляли собою осередки «буржуазно-націоналістичного впливу на дітей», а їхнє функціонування визнавалося «недоцільним та шкідливим». Політбюро ЦК КП(б)У вважало за необхідне реорганізувати освітні заклади національних меншин в радянські установи звичайного типу, наслідком чого стала цілковита руйнація їх мережі в Україні. Згортання українізації на початку 1930-х рр., ліквідація з 1938 р. національних районів і сільрад УРСР, масові сталінські репресії і депортації, спрямовані проти національних меншин, яких звинувачували у шпигунстві завдали невивірених втрат усім націям, що населяли Україну.

На сучасному етапі розвитку України всебічний розвиток національних меншин є невід'ємним чинником етнонаціонального буття українського народу і будь-які викривлення в сфері етнополітики є неприпустимим кроком, який може привести до втрати соціальної толерантності, злагоди, гармонійної атмосфери співіснування різних етнічних, релігійних, історико-культурних поглядів і переконань, традицій та уподобань.

АНОТАЦІЯ

Чайка В. В. Національні меншини Півдня України в умовах коренізації та українізації. – На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2020.

Світовий досвід людства доводить, що актуальною проблемою сучасності залишаються цивілізовані міжнаціональні відносини. Сьогодні мирне співіснування національних меншин з титульною нацією посідає одне із головних місць у внутрішній політиці провідних країн світу. Ця проблема є доволі актуальною і для України, значну частку населення якої складають представники національних меншин – росіяни, євреї, поляки, німці, молдовани, болгари, греки та інші етноси.

Об'єктом дослідження обрано національні меншини на Півдні УСРР в умовах суспільно-політичних і культурних змін, що здійснювались в 1920-х – 1930-х рр. Предметом дослідження є вплив політики коренізації та українізації на життя національних меншин на Півдні України.

У процесі дослідження було з'ясовано, що дослідження цієї проблематики дає можливість з'ясувати вплив політики українізації на національні меншини та обумовлені нею зміни в системі цінностей і культурно-мовних орієнтацій неукраїнської людності у 1920-х – на початку 1930-х рр. Врахування як позитивного, так і негативного досвіду національно-культурного будівництва в Україні дає можливість винести певні історичні уроки і виробити практичні рекомендації для подібних процесів сьогодення. Вивчення цього досвіду може бути корисним в умовах екстраполяції його до сучасної постнезалежної «українізації», «коренізації», відновлення історичної справедливості.

Ключові слова: національні меншини, коренізація, українізація, Південь України, освіта, культура, мова.

SUMMARY

Chaika V. V. National menshyny Pivdnya Ukraine under conditions korenizatsiyi ta ukrayinizatsiyi. – On the rights of the manuscript

Thesis for a master's degree. Petro Mohyla Black Sea National University.
– Nikolayev, 2020.

World experience of humankind proves that the actual problem of the present are civilized inter-ethnic relations. Today, the peaceful coexistence of national minorities with the titular nation is one of the key places in the domestic politics of the world's leading countries. This problem is quite urgent for Ukraine as well, with a large proportion of the population consisting of representatives of national minorities – Russians, Jews, Poles, Germans, Moldovans, Bulgarians, Greeks and other ethnic groups.

The object of the study was to select national minorities in the South of the USSR in the context of socio-political and cultural changes that took place in the 1920s – 1930s. The subject of the study is the impact of the policy of indigenization and ukrayinizatsiyi on the lives of national minorities in the south of Ukraine.

In the course of the research it was found out that the study of this issue gives an opportunity to find out the influence of the policy of ukrayinizatsiyi on national menshyny and the changes caused by it in the system of values and cultural and linguistic orientations of non-Ukrainian people in the 1920s – in the early 1930s. Both the positive and the negative experiences of national-cultural construction in Ukraine make it possible to make certain historical lessons and make practical recommendations for similar processes of today. Studying this experience can be useful in the context of its extrapolation to the modern post-independence "ukrayinizatsiyi", "korenizatsiyi", and restoration of historical justice.

Keywords: national menshyny, korenizatsiy, ukrayinizatsiy, South of Ukraine, education, culture, language.